FIIA
FINNISH INSTITUTE
OF INTERNATIONAL AFFAIRS

17.3.2025

VNS 9/2024 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko

Asiantuntijalausunto eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Jussi Lassila, Vanhempi tutkija

Ulkopoliittinen instituutti

Kiitän valiokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi valtioneuvoston puolustusselontekoon liittyen. Venäjän sisäpolitiikan ja sisäisen kehityksen tutkijana arvioin tässä lausunnossa Donald Trumpin hallinnon Venäjä-myönteisten ulostulojen mahdollisia vaikutuksia ja merkitystä Venäjän politiikkaan ja toimiin. Lausunto perustuu sille oletukselle, että Trumpin hallinnon suhtautuminen Putinin Venäjään muuttuu pysyvämmin myötämieliseksi. Aluksi luon katsauksen Vladimir Putinin sotapolitiikan vastaanottoon Venäjällä hyökkäyssodan alusta Donald Trumpin toisen virkakauden alkuun. Tämän jälkeen arvioin Trumpin hallinnon Venäjä-sympatioiden merkitystä Putinin hallinnolle ja hahmottelen niiden tarjoamia mahdollisuuksia Putinin Venäjälle. Lopuksi arvioin mahdollisia vaikutuksia Suomelle.

Vladimir Putinin sotapolitiikan vastaanotto Venäjällä vuosina 2022 – 2024

Venäjän helmikuussa 2022 aloittamaa hyökkäyssotaa Ukrainaan voidaan pitää Kremlin pitkän aikavälin maailmankuvan väkivaltaisena huipentumana. Hyökkäyksen yllätyksellisyys jopa osalle Venäjän poliittista eliittiä, saati hallinnolle ja kansalaisille osoittivat Venäjän päätöksenteon kapeuden ja tiedonkulun pimittämisen olevan kiinteä osa Vladimir Putinin itsevaltaista politiikkaa. Kesästä 2022 alkaen nähdyt päätökset institutionalisoida Putinin aggressiivista imperialistista maailmankuvaa osaksi Venäjän koulutusjärjestelmää ajoittuvat tilanteeseen, jossa hyökkäyssodan alkuperäiset tavoitteet olivat epäonnistuneet ja hallinnossa nähtiin välitön tarve oikeuttaa pitkittynyt sota kansalaisille. Nämä toimet kielivät enemmän akuutista informaatiokontrollin tarpeesta kuin määrätietoisesta ideologisesta agendasta.

Venäjän päätöksentekokoneiston pitkäaikainen ja syvä riippuvuus presidentin hyväksynnästä on ylläpitänyt Putinin vahvaa asemaa sotapolitiikan aiheuttamista shokeista huolimatta. Hallinnon ja eliitin ulostulot suhteessa sotaan ovat järjestään mukailleet ja pyrkineet ennakoimaan Putinin maailmankatsomusta tilanteessa, jossa sodan julkinen kritisointi on poissuljettua. Tämä on ollut omiaan lisäämään monien hallinnon edustajien näkemysten radikalisoitumista.

Kansalaisten keskuudessa on sen sijaan nähty sotatoimien hyväksynnän tasainen hiipuminen, jossa selkeimmät notkahdukset liittyvät merkittäviin takaiskuihin. Esimerkiksi keväällä 2022 Kiovan offensiivista vetäytyminen, kesällä 2022 laajempi havahtuminen sodan jatkumisesta, syksyllä 2022

Ukrainan menestyksekäs vastahyökkäys ja tätä seurannut osittainen liikekannallepano tai elokuussa 2024 Ukrainan hyökkäys Kurskin alueelle.[1] Toisin sanoen, sodan kannatus kytkeytyy vahvasti sodassa menestymiseen, ei kostomentaliteettiin, jossa koetuille takaiskuille vaadittaisiin laajamittaista hyvitystä. Jälkimmäinen on ollut ominaista sotapolitiikan vankimmille tukijoille, joiden osuus väestöstä on ollut noin 20 %.[2] Selkeälle enemmistölle sota näyttäytyy passiivisen kielteisenä asiana, jota ei haluta ajatella, mutta ei nähdä mitään syytä vastustaa sitä, koska sen ei koeta koskettavan itseään, tai ei nähdä mitään edellytyksiä vastustaa sitä. Tällöin sodan pitkittyminen ja siinä koetut vastoinkäymiset lisäävät huolta ja kasvavaa toivoa sodan loppumisesta.[3]

Osittainen liikekannallepano syys-lokakuussa 2022 oli merkittävin käänne kansalaisten enemmistön odotuksissa sodan loppumisesta. Siitä alkaen yleisessä mielipiteessä on ilmennyt selkeä ristiriita, jossa sotatoimien hyväksyntä on mukaillut Putinin kannatusta, mutta selkeästi suurin vastaajaosuus kansalaisista on toivonut rauhanneuvottelujen aloittamista sotatoimien jatkamisen sijaan.[4]

Erityisesti hyökkäyssodan aikana kasvanut poliittisten vankien lukumäärä ja rangaistusten ankaruus osoittavat, että valtio käyttää huomattavia resursseja kriitikoiden vaimentamiseen ja pelon ilmapiirin luomiseen kritiikin ennaltaehkäisemisessä.[5] Toisaalta siviilipuolen alisteisuus sotatalouteen kytkeytyville panostuksille näkyy kroonisena työvoimapulana esimerkiksi poliisivoimissa, koska palkat eivät ole millään muotoa kilpailukykyisiä.[6] Keskeiseksi motivaattoriksi sotilaiden saamiseksi rintamalle on muodostunut huomattavien korvausten maksaminen sotaan rekrytoitaville, kuin myös maksettavat korvaukset rekrytoitujen sukulaisille. Jälkimmäisellä voi katsoa olevan rooli sodan hyväksyttäväksi tekemiselle erityisesti köyhillä alueilla. Monilla alueilla sotaan rekrytoiduille maksettavat korvaukset ylittävät monikymmenkertaisesti alueen keskimääräisen ansiotason.[7] Tämä on johtanut omanlaiseensa kilpailuun Venäjän alueiden välillä siitä, mikä alue maksaa parhaimmat korvaukset ja vastaavasti rekrytoitavien keskuudessa päätöksen panttaamiseen siitä, miltä alueelta kannattaa rekrytoitua. On taloudellisesti kannattavaa odottaa palkkioiden nousua ja siirtyä rekrytoitavaksi niille alueille, jotka maksavat parhaiten.

Yhteenvetona tältä osin voidaan todeta, että sodan suostuttelukustannukset ovat olleet korkeat. Putinin edellytykset jatkaa sotaa ja ylläpitää yhteiskunnallista vakautta ovat suoraan riippuvaisia maan taloudellisista resursseista samalla kun demografiset haasteet ovat ilmeisiä. Laajamittaista sitoutumista tai valmiutta osallistua valtion sotapolitiikkaan ei kansalaisten keskuudessa ole. Venäjän hallinnon toimintaa leimaa yleisesti materiaalisiin etuihin ja asemien säilyttämiseen kytkeytyvä

[1] Elena Koneva, "Russians' Expectations of Imminent Victory on Kremlin Terms Soar." *Russia.Post*, 4.3.2025, https://www.russiapost.info/society/trump_factor

[2] Rezul'taty oprosa issledovatel'skogo proekta «Hroniki» k 3-y godovshchine voyny v Ukraine. *Hroniki* 14, 2025, https://www.chronicles.report/chapter14

[3] Margarita Zavadskaya, "Russia's war dilemma: Can the Kremlin seek peace without losing face?" *FIIA Briefing Paper* 406 (March 2025), https://fiia.fi/julkaisu/russias-war-dilemma

[4] Konflikt s Ukrainoy, *Levada-tsentr* (28.2.2025), https://www.levada.ru/2025/02/28/konflikt-s-ukrainoj-vnimanie-pod-derzhka-otnoshenie-k-peregovoram-i-vozmozhnym-ustupkam-mnenie-o-razlichnyh-usloviyah-mirnogo-soglasheniya-v-fevrale-2025-goda/

[5] Repression in Russia in 2024: OVD-Info Overview. *OVD-Info*, 13.2.2025, https://ovd.info/en/repression-russia-2024-ovd-info-overview#1

[6] Kolokol'tsev zayavil o nekhvatke v MVD boleye 170 000 sotrudnikov, *Forbes* 5.3.2025, https://www.forbes.ru/society/532078-kolokol-cev-zaavil-o-nehvatke-v-mvd-bolee-170-000-sotrudnikov

[7] "Putin rasporyadilsya vyplachivat' po 400 tys. rub. za kontrakt s Minoborony." *Kommersant* 31.7.2024, https://www.kommersant.ru/doc/6864822

rituaalinomainen tuki aatteellisen tuen sijaan.[8] Erityisesti osittaisen liikekannallepanon aiheuttama shokki ja sitä seurannut laaja miespuolisten kansalaisten maastapako osoittivat, että joukkojen mobilisointi ja sodan yhteiskunnallisen hyväksynnän säilyttäminen edellyttävät valtiolta mittavia rahallisia panostuksia sodan jatkamiselle ja hyväksynnälle.

Trumpin hallinnon Venäjä-sympatioiden merkitys Putinin hallinnolle

Putinin asteittaista länsipolitiikan radikalisoitumista ja vallankäyttönsä diktatorisoitumista värittää hänen katkeroituminen kokemaansa lännen haluttomuuteen tunnustaa edustamansa näkemys Venäjän ”historiallisista etupiireistä,” jotka koskevat ennen kaikkea entisen Neuvostoliiton alueita. Putinin runsaat 25 vuotta jatkunut valtakausi ei ole tehnyt käännettä Neuvostoliiton lopulta jatkuneeseen Venäjän poliittisen ja pehmeän vaikutusvallan heikkenemiseen näillä alueilla.[9] 2000-luvun ensimmäisenä vuosikymmenenä nähdyt värivallankumoukset, erityisesti Ukrainassa, toivat esille Venäjän vetovoiman heikkouden ja sen vaikutuspiirissä olleiden maiden voimakkaan halun irtautua siitä.

Putinille nämä kehityskulut ovat näyttäytyneet ennen kaikkea lännen suurena petoksena, vehkeilynä ja pyrkimyksinä vahvistaa asemiaan Venäjän kustannuksella. Laajojen protestien ilmeneminen Venäjällä arabikevään kontekstissa (erityisesti perinteisen liittolaisen Muammar Gaddafin syrjäyttäminen Libyassa) vuosina 2011 – 2012 vahvistivat entisestään Putinin käsitystä maailmassa ilmenevien demokraattisten vaatimusten roolista lännen valtapyrkimysten savuverhona, jotka ulottuvat myös Venäjän sisälle. Erityisesti vuoden 2012 jälkeinen Venäjän sisäinen autoritäärinen kehitys on kietoutunut erottamattomaksi osaksi maan lisääntynyttä ulkopoliittista aggressiivisuutta, joka huipentui helmikuun 2022 suurhyökkäykseen.

Tätä taustaa vasten Donald Trumpin ymmärrys Putinin näkemyksille aloittamastaan hyökkäyssodasta kuin mahdollisesti laajemmin Putinin käsityksille Euroopan turvallisuudesta on merkityksellistä. Tämä kytkeytyy Venäjän pitkäaikaiseen alemmuuskompleksiin suhteessa länteen ja tästä kokemuksesta juontuvaan ristiriitaiseen länsisuhteeseen. Vaikka Putin on lukuisissa yhteyksissä korostanut Venäjän omavaraisuutta, kykyä löytää ystäviä muualta ja lännen toimien merkityksettömyyttä, hänen puheitaan on leimannut voimakas tarve verrata Venäjän saavutuksia länteen. Esimerkiksi Kremlin julistamasta strategisesta Kiina-kumppanuudesta huolimatta, länsi, Eurooppa ja Yhdysvallat ovat hallinneet Putinin puheita selkeästi enemmän kuin Kiina.[10]

Krimin niemimaan anneksointia seuranneista lännen pakotteista lähtien Venäjän ulkopolitiikan tärkein prioriteetti on ollut lännen yhtenäisyyden murentaminen, niin pakotepolitiikan kuin Ukrainalle annettavan aseavun osalta. Tämä osoittaa lännen toimien merkityksellisyyden Venäjän poliittiselle itseymmärrykselle, jota propagandassa rakennettu viholliskuva on osaltaan pönkittänyt. Myös

[8] “We need to carry on”: Ethnography of Russian Regions during Wartime, *The Russia Program/The GW University*, Academic Policy Paper Series 5, Dec 2024, https://therussiaprogram.org/ps_lab_ethnography; Jussi Lassila, Supporting the War in Ukraine Compared to the Annexation of Crimea in Russia’s Bureaucratic Texts. *Communist and Post-Communist Studies*, December 2024, https://online.ucpress.edu/cpcs/article/doi/10.1525/cpcs.2024.2327835/203972/Supporting-the-War-in-Ukraine-Compared-to-the

[9] What has remained of the USSR. FIIA Report 58 (February 2019), https://fiia.fi/en/publication/what-has-remained-of-the-ussr

[10] Presidentin puheissa vuosina 2014 - 2024 ”Eurooppa,” ”länsi” ja ”Yhdysvallat” - mainintojen yhteenlaskettu suhdeluku oli 40,44, ”Kiina”-mainintojen suhdeluku puolestaan 19,95.

jatkuvat pyrkimykset murtaa eristys esimerkiksi kansainvälisistä urheilu -ja kulttuuritapahtumista osoittavat eristyksen aiheuttaman haitan Venäjän kaipaamalle kansainväliselle statukselle. Samanaikaisesti Venäjän yritykset kompensoida eristystään omilla kilpailuillaan ja tapahtumillaan ovat kauttaaltaan epäonnistuneet.[11]

Hyökkäyssota Ukrainaan on osoittanut selvästi, että Venäjän tosiasialliset kyvyt ja resurssit eivät riitä sen geo – ja suurvaltapoliittisten ambitioiden toteuttamiseen. Tunnustuksen saaminen maailman johtavalta suurvallalta muodostaa täten Venäjän kipeästi kaipaaman mahdollisuuden kuroa umpeen tätä ristiriitaa, erityisesti mikäli Trumpin hallinnon politiikka myötäilee jatkossakin Putinin näkökantoja. Vaikka Kremlissä todennäköisesti koetaan epävarmuutta ja epäluottamusta Trumpin tähänastisten ulostulojen jatkuvuudesta, Putinin tarve politiikkansa tunnustamiselle on yli kolmevuotisen ja alkuperäisiltä tavoitteiltaan epäonnistuneen hyökkäyssodan taustaa vasten paljon suurempi kuin Trumpin ensimmäisellä kaudella vuosina 2017 – 2020.

Trumpin hallinnon Venäjä-myönteiset lausunnot sodan nopeasta lopettamisesta Venäjän valtionpropagandan välittäminä ovat lisänneet kansalaisten enemmistön toiveita sodan nopeasta loppumisesta Kremlin vaatimusten mukaisesti ja suhteiden normalisoitumisesta lännen kanssa. Tämä näkyy siinä, että samalla kun kansalaisten odotukset sodan loppumisesta ovat voimistuneet entisestään, tuki sodalle on noussut korkeimmilleen sitten suurhyökkäyksen alun.[12] On selvää, että nämä odotukset ovat monilta osin epärealistisia, erityisesti koskien pakotteiden mittavaa purkua ja länsiyritysten nopeaa valmiutta palata Venäjän markkinoille. Nämä odotukset eivät huomioi tai ”muista” Trumpin politiikan ennakoimattomuutta, joka nähtiin Trumpin Venäjä-politiikassa hänen ensimmäisellä presidenttikaudellaan, kuten ei myöskään Venäjän talouden syviä rakenteellisia ongelmia ja sotataloudesta irrottautumisen haasteita.

Yli kolme vuotta kestänyt laajamittainen sota on muovannut laajasti Putinin autoritäärisen hallinnon tapaa oikeuttaa valtaansa, jossa sosioekonomisia haasteita ja maan sisäisiä tyytymättömyyksiä on voitu padota ”välttämättömän” sodan varjolla. Joka tapauksessa jo nyt nähdään, että Trumpin hallinnon muuttunut suhde Venäjän hyökkäyssotaan ja laajemmin Yhdysvaltojen rooliin Euroopan turvallisuudessa tarjoaa Venäjälle sen kroonisesti kaipaamaa hyväksyntää lännen ja maailman johtavalta suurvallalta tavalla, joka vahvistaa Putinin tulkintaa politiikkansa oikeutuksesta.

Trumpin ulkopolitiikan muodostamat mahdollisuudet Venäjälle

Mikäli Trumpin hallinnon tähänastiset Venäjän näkökantoja ymmärtävät ja hyväksyttävämmäksi tekevät ulostulot muodostuvat pysyvämmäksi piirteeksi Yhdysvaltojen Venäjä-suhteessa, seuraavat seitsemän mahdollista kehityskulkua on näkemykseni mukaan perusteltua ottaa huomioon.

- Trumpin hallinnon jo osoittama tuki Putinin esittämille vaatimuksille rauhanneuvottelujen aloittamiseksi on antanut Kremlille hyvät edellytykset kaksoispeliin ainakin lyhyellä aikavälillä: Kreml voi nyt avoimesti julistaa valmiutta neuvotteluihin hyödyttäen Trumpin hallinnon kiirettä saada sota loppumaan nopeasti, mutta vain mikäli Kremlin ehdot täyttyvät. Samalla

[11] Russia’s anti-Olympics turns into Soviet-style joke, *The Bell* (28.6.2024), https://en.thebell.io/russias-anti-olympics-turns-into-soviet-style-joke/

[12] Denis Volkov, “Russians Believe Their Leaders Should Negotiate from a Position of Strength.” *Russia.Post*, 7.3.2025, https://www.russiapost.info/society/leaders

Kreml voi kääntää Yhdysvaltojen myötävaikutuksella vaatimukset Venäjältä edellytettävistä myönnytyksistä Ukrainan ja Euroopan haluttomuudeksi saada aikaan ”kestävä rauha.”

- Trumpin hallinon jo tehdyt myönnytykset ja osoittamansa poliittinen ymmärrys Kremlille kompensoivat merkittävällä tavalla Venäjän sotilaallisten kykyjen rajallisuutta. Tässä tilanteessa Kremlillä on kaikki syyt pelata aikaa ja pyrkiä maksimaalisesti pohjustamaan maaperää mahdollisissa neuvotteluissa Ukrainan tekemiseksi haavoittuvaiseksi Venäjän vaikutusvallalle Ukrainassa jatkossa.

- Venäjän tähänastinen haavoittuvuus lännen langettamalle eristykselle ja oman vetovoiman puutteelle saa vahvinta mahdollista poliittista helpotusta. Yhdysvaltojen globaali vaikutusvalta avaa mahdollisuuksia maiden suhteiden parantamiselle ja Venäjän valikoivuudelle sen pyrkiessä maksimoimaan omia etujaan verrattuna Yhdysvaltoihin. Esimerkiksi Venäjän mahdolliset pyrkimykset toimia välittäjän roolissa esimerkiksi Yhdysvaltojen kireissä suhteissa Kiinaan, Iraniin tai Pohjois-Koreaan.

- Venäjän rauhannarratiivin ja ”pragmatiikan” kannatuksen kasvu Trumpin toimien motivoimana. Vaikka tämä on pitkälti riippuvaista Trumpin politiikan menestymisestä Yhdysvalloissa, mahdollisten Venäjän vastaisten pakotteiden purku Trumpin taholta ja suhteiden osittainen normalisointi Venäjän kanssa voi lisätä vastaavia äänenpainoja Euroopassa. Tämä myös lisää Venäjän näkemysten painoarvoa ja oikeutusta, joka puolestaan vaatii Euroopalta enemmän työtä Venäjän todellisten tarkoitusperien osoittamisessa.

- Trumpin tähänastinen politiikka ei ole ratkaissut ja tuskin tulee ratkaisemaan suurimpia näköpiirissä olevia Venäjän sisäisiä haasteita virinneiden tulitauko - ja rauhanneuvotteluiden kontekstissa. Suurimmat sisäpoliittiset riskit liittyvät yhteiskunnassa heränneisiin epärealistisiin odotuksiin länsisuhteiden nopeasta normalisoitumisesta sekä epävarmuuteen mahdollisen demobilisoinnin seurauksista, niin sodasta palaavien veteraanien kuin sotataloudesta hyötyneiden piirien osalta.

- Näistä ongelmista huolimatta Trumpin politiikka avittaa Putinin aseman vahvistumista ja erittäin kalliiksi käyneen sotapolitiikan oikeuttamisen helpottumista. Sodan mittavat tappiot ja menetykset voidaan kehystää uskottavimmin välttämättöminä uhrauksina Yhdysvalloilta saatavan hyväksynnän myötävaikutuksella.

- Venäjän äärinationalististen ja ääri-imperialististen toimijoiden edustamien näkemysten mahdollisesti laajempi vaikutus Venäjän ulkopolitiikkaan. Mikäli Trumpin hallinnon ideologisemmat tahot osoittavat pysyvämpää kiinnostusta Venäjän ääri-imperialistisiin piireihin (esimerkiksi Konstantin Malofejevin rahoittamat verkostot ja fasisti - teoreetikko Aleksander Dugin), Kreml pyrkii todennäköisesti kaikin keinoin ottamaan aloitteen tällaisesta suun-

tauksesta. Jevgeni Prigožinin kapina kesällä 2023 lisäsi entisestään Kremlin pelkoja kaikenlaisen itsenäisen toiminnan riskeistä omalle turvallisuudelleen.

Venäjän uusien mahdollisuuksien mahdolliset vaikutukset Suomelle.

Mikäli Trumpin hallinnon myöntyminen ja ymmärrys Venäjän näkemyksille, jotka koskevat niin Ukrainaa kuin laajemmin Euroopan turvallisuutta muodostuvat pysyvämmäksi, Venäjä voi pyrkiä käyttämään Yhdysvaltoja vaatimustensa välikappaleena ja oikeuttajana omien kunnianhimojen testauttamisessa. Tältä osin vaikutukset Suomelle voivat realisoitua esimerkiksi Venäjän väitteissä, viesteissä tai vaatimuksissa koskien NATOn nykyisen roolin ”epävakauttavaa vaikutusta Euroopan turvallisuudelle.” Esimerkiksi Putin voi nostaa uudelleen esille joulukuussa 2021 esittämänsä vaatimukset NATOn vetäytymisestä vuoden 1997 tilanteeseen ja viestittämällä Yhdysvalloille ”Venäjän välttämättömästä roolista olla mukana Euroopan turvallisuusjärjestelyissä.”

Trumpin Venäjä-politiikka voi rohkaista Venäjää kokeilemaan uudestaan raskaasti uskottavuuttaan menettäneitä ”punaisia viivojaan” suhteessa Eurooppaan. Tämä voi liittyä esimerkiksi eskaloinnilla kiristämiseen, joilla yritetään torjua Euroopan toimia vahvistaa omaa sotilaallista pelotettaan. Kreml voi samalla yrittää hakea vaatimuksilleen Yhdysvaltojen ymmärrystä ja tukea; toisin sanoen, syy kiristyneeseen tilanteeseen on Euroopassa tai yksittäisissä NATOn jäsenvaltioissa, ei Venäjässä.